

פסיכואנליזה

כריסטין אנגו

בפעם האחרונה שבה דיברתי מול קהל גדול¹, חצי מהמספר שלכם, עזבתי בקריאות בוז. וזה לא היה ללא קשר לפסיכואנליזה. זה היה בגרמניה, הייתי שם בגלל ספר, ורואיניתי על ידי דמות גדולה בפמיניזם, אישה מוכרת, מאוד פופולרית שם, שניסתה לאורך השאלות שהיא הפנתה להכניס אותי למשבצת: קרבן של גילוי עריות שיצאה מזה כי היא דיברה. הספרים נוצלו למטרה זו, לא היה מדובר יותר בספרות [כלומר על מרחב שאינו קיים ובתוכו לא מדברים], אלא על האומץ של קרבן שמסתיים בכך שהיא מתוודה בפני ציבור קיים ומבין. אני מנסה להחזיק את עצמי, להסביר, לצאת מהסטטיסטיקה, הזרם היה חזק מידי ולא הצלחתי לצוף. בסוף הגעתי לומר להם שלא מגיע להם שפרויד כתב בשפתם, ושאיני מבינה יותר טוב מה שקרה אצלם בשנות הארבעים, כמובן שברגע הזה התחילו קריאות הבוז והייתי צריכה לצאת.

אני לא יכולה לסבול שחברה מתיימרת להיות מסוגלת לשים את עצמה ברמה של השקט היחיד. הספרות יכולה לעשות זאת. חופשה של שבוע מציג נערה צעירה שלא אומרת כלום אבל המחשבה שלה אפילו לרגע אחד לא זרה לנו, הקורא נמצא איתה בלי שהמספר מעיר הערות כדי לעזור לו, הקורא שומע את הנערה הזו ששותקת. מחפצים אותה, הורגים אותה, משילים ממנה את האנושיות שלה, והקורא מחזיר לה אותה, כי, כמה שיותר משילים אותה מהנערה, כך הוא מרגיש מנותק מאנושיותו שלו. הנה, בשתי מילים.

כתבתי את חופשה של שבוע בשבוע, באמת, שבוע בו לא היו לי פגישות באנליזה, אז לא דיברתי על זה עם אף אחד, שחזרתי את הסיטואציה שהכרתי בגיל ההתבגרות, בבידוד מוחלט, ובכל זאת במשחק חברתי במקביל.

הפסיכואנליזה, כפי שאתם יודעים, אינה משחק חברה.

ביום שני שעבר הייתה לי פגישה בלוטסיה עם מרי-הלן ברוס וז'אק-אלאן מילר [כריסטין אלברטי הייתה בטולוז] כדי להכין את הרגע הזה, דיברתי, הם שאלו אותי שאלות ולא זיהיתי יותר את הפנים שלהם אפילו שהכרתי אותם טוב מאוד לפני כן. על אף ההבדלים הרבים ביניהם, היה להם שם בדיוק אותו פרצוף, הם כבר לא היו הם, לא הייתי בעומס מהם אפילו שהם היו בהחלט שם כמו שאפשר להיות לעיתים רחוקות, ויכולתי לדבר. [גם השחקן משנה את הפנים שלו, אבל אצלו זה הפוך].

גם אני, כשאני כותבת, אני נפטרת מעצמי בשביל לא להעמיס על הקורא הדמיוני שלי. אני מקשיבה. אני מקשיבה למה שאני יכולה לכתוב כשהוא הכתובת. אני מחפשת מה מאחד אותנו, על אף ההבדלים הרבים ביננו.

1 כריסטין אנגו הוזמנה לדבר בימי העיון ה-43 של האסכולה הצרפתית – Ecole de la Cause freudienne – בנושא "טראומה, מפגשים טובים ורעים עם הממשי, הטראומה בטיפול האנליטי". הדברים שהיא נשאה לוו בשיחה שנערכה עימה בחברת כריסטיאן אלברטי, מרי-הלן ברוס וז'אק-אלאן מילר. אפשר לצפות במפגש הזה בקישור הבא: <https://www.youtube.com/watch?v=b-6bllVm7-E>

לדוגמא, האולם הגדול. שמפחיד אותי, שמבודד אותי. לעשות כדי שהוא לא יבודד אותי אלא שיאחד אותנו.

אני אנסה לומר כיצד נפגשתי עם הפסיכואנליזה:

בערך בגיל עשרים ושתים, הייתי בלימודי משפטים, בדיוק נישאתי, לא ישנתי שבוע שלם לפני הנישואים, אף לא לילה, גרתי ברנס, לא הרגשתי טוב, זו הייתה שנה בה נרשמתי לסורבון למה שקוראים היום תואר שני בדיני עבודה. עשיתי את הדרך פעם בשבוע, הפסקתי לישון, כל החיים שלי התערערו בגלל חוסר השינה, הייתי עייפה, במועקה, במיוחד לפנות בוקר, הפסקתי לאכול, יחסי המין הכאיבו לי, הייתי כל כך מכווצת שלא יכולתי לסבול יותר את החדירה, הכל הפך להיות בלתי נסבל.

לא חשבתי מיד על הפסיכואנליזה. היה לי רופא כללי שאהבתי, ושנתן לי תרופות, הלכתי לראות מדקר, אמרו שדיקור עובד טוב, אמא של בעלי הציעה לי לשתות כוס יין אדום בערב כדי להירגע, זה עצבן אותה שאני אף פעם לא שותה, שום דבר לא עבד, המצב שלי רק החמיר, לא יכולתי יותר ללמוד, הפסקתי. הייתי יותר מידי עייפה.

נשארתי בבית. קראתי. הימים שלי היו משובצים בביקורים אצל הרופא או המדקר, אני זוכרת מחטים ברגל שהוציאו ממני צעקות של כאב, חיכיתי שהגבר שלי יחזור, הייתי נשואה לו אבל לא יכולתי לקרוא לו "בעלי" חוץ מבשיחות טלפון אדמיניסטרטיביות, העברתי שעות בבכי, או בצעקות, הלילות היו נוראיים.

התחלתי להגיד לעצמי, שבניגוד למה שחשבתי אולי לא הצלחתי להתחמק, אמרתי לעצמי שאולי גילוי העריות שעברתי עם אבא שלי מתחיל להרוס אותי. עד אז הייתי סטודנטית לדוגמא, הצלחתי להתחנן בשבילי זו הייתה הצלחה לכל הנשים במשפחה היו ילדים ממזרים במשך כמה דורות רציני שזה יעצור. אבל לא יכולתי יותר לחיות. ואז היה לי את הרעיון הזה: פסיכואנליזה.

כאשר גרנו בשאטורו, אמא שלי עבדה בבית חולים פסיכיאטרי, המילים פסי, פסיכיאטר, פסיכולוג, פסיכואנליטיקאי לא היו זרות ולא עוינות עבורי. שאלתי את הרופא שלי מה הוא חושב, הוא אמר לי "זה רעיון טוב מאוד". הוא נתן לי שם, הלכתי, נשארתי שמונה עשר חודשים. היה לי קשה לבקש את הפגישה, חשבתי שזה למשוגעים, לא דיברתי על זה עם אף אחד. אני זוכרת דמעות, כשיצאתי למדרכה, התפרצות בכי. אבא שלי, שכבר לא נפגשתי איתו, אמר לי בטלפון שזה הורס אנשים. אבל אני חזרתי לחיים. חזרתי לישון, היה לי חשק לחזור ללימודים, נרשמתי לתואר שני במשפט בינלאומי ורציני לעשות שנת התמחות בברזל. על הדרך, אבל עדיין לא ידעתי מה זה יהפוך להיות, גיליתי את הכתיבה.

אני רואה את זה שוב ואף פעם לא אוכל לשכוח: אני יושבת על המיטה של חדר מלון בטוקה, נשענת על שתי כריות, התחלתי לכתוב משהו על פיסת נייר של חבילת שוקולד שקניתי, המשכתי על שתי מעטפות שמצאתי במגירה, קלוד אמר לי שזה טוב מאוד, לא רציני להאמין לו, הרגשתי שאם אני אתחיל להאמין לו כל החיים שלי עשויים להשתנות, שאני לא אחשוב יותר על שום דבר אחר. זה שווה את זה? ביקשתי ממנו ללכת להביא נייר מהקבלה, למחרת הלכתי בעצמי. כל שאר סוף השבוע הלכנו על החוף ודיברנו על זה. מאז, אני לא מדברת אלא על זה. אני לא חושבת שמהו אחר מעניין אותי. דברים אחרים מעניינים אותי, אבל הדבר היחיד שאני מבינה, זה זה. זה הדבר היחיד שבו המשחק החברתי יכול להעלם ושבנו אתה מדבר אל כולם.

הסברתי לאנליטיקאי שלי שאני רוצה לעזוב לברוץ, הוא אמר לי: למה רצית לבוא? ענית: כי רציתי לישון. הוא ענה לי: עכשיו את ערה. אמרתי לו להתראות, זה היה הסוף של החלק הזה.

בברוץ, בספרייה, כתבתי במקום ללמוד. עזבתי. לקח לי שש שנים שיפרסמו אותי. שש שנים של סירוב, של תיבת מכתבים ריקה. אם יש תקופה בחיים שאני לא יכולה שוב לחיות, זו זאת. לא רציתי ילד אם לא יפרסמו אותי. כשזה קרה, הרגשתי את הצורך לחזור לאנגליזה, בניס איפה שחייתי, ואז במונפלייה, האנליטיקאים שמצאתי לא מצאו חן בעיני, זה שבניס גירד את הראש בפגישה הראשונה כשסיפרתי לו על אבא שלי, נשארתי ששה חודשים אצל זה ממונפלייה עד שיום אחד המזכירה שלו שמה תיק של מטופל על השולחן שלו בזמן שהייתי על הספה. התחלתי שוב כשנפרדתי מהבעל שלי, והיה לי קשר עם אישה, כי חשבתי שאני לא בטוחה שאוכל שיהיו לי חיי אהבה. היה לי את הרושם שלא אוכל לעשות שום דבר אחר מלכתוב. האנליטיקאי שלי ממונפלייה נתן לי שתי כתובות בפריז. אחת הייתה הנכונה והיא עדיין.

אצלו, דיברתי ארוכות על חיי האהבה שלי. איך לפגוש מישהו שיסבול את זה שאני חיה במרחב שאינו קיים? היום אני כמעט שלא מדברת על אבא שלי, אני כבר לא סובלת מזה, אלו סיטואציות אחרות של חוסר-אנושיות, שאני חווה באופן לא ישיר, שגורמות לי לסבול כי אני מרגישה אותן.

על מה שאני מדברת באנגליזה זו הכתיבה, לעיתים תכופות הפגישות נגמרות שם.

הן מזכירות לי שאני כותבת. כשאני לא מול מכונת הכתיבה, יש לי נטייה לשכוח. אני לא חושבת על זה אלא כשאני מדברת, כשאני שוכבת לישון, כשאני מתעוררת בבוקר, אני לא מאמינה לזה, אלא ברגעים האלו. בזמן שאני כותבת אני לא חושבת על זה. כשאני לא מוצאת, כשאני לא מרוצה מהמילים שרשומות על המסך, הפגישות עוזרות לי להיזכר שאני בוודאי אצליח מחדש, שאני יכולה להתמודד עם העובדה ששום דבר לא מחזיק כרגע, שאף מילה לא מחזיקה מעמד. שאין כלום. יכולה להיות לי פינה בראש, קצת מרוחקת, שמהכלום הזה משהו יצא. אם אני יכולה לשאת את הכלום.

העבודה של הסופר, זה לא רק עבודה של האוזן ושל המשפט, של מילים, של מקצב, של זמנים, של התבוננות ושל המחשבה, זה קודם כל, לשאת את המועקה שלא לדעת אם תהיה מסוגל לכתוב ספר חדש או אם תוכל אי פעם לעשות זאת. האם יהיה עוד אחד, או האם לא יהיה יותר כלום? האם אני אצליח לשרוד?

תורגם מן הצרפתית על-ידי געה פרחי